

Bogdan Dzierżawa

SZKYRTEK

Bogdan Dzierżawa

SZKYRTEK

WYDANIE 1.0 / XII-2002

SLONSKI SERVIS 2002

 Slonsk

www.Slonsk.com

Emil Kowollik - bo o nim tu bydzie godka – prziszol na świat w samym pojstrzodku Rybnika. Idzie tak śmiało pedzieć, bo z łokna pod dachym, kaj Kowoliki komorom miyszkali, rozciągoł sie widok na cołki miasto. Nojlepiej było widać browarski kumin, kery był nojbliżyj. Było go widać nawet wtedy, jak sie legło do łóżka w izbie.

Było to w czyrwniu, w dwadziestym szostym roku, Rybnik już piyńc lot do Polski noleżoł. Piłsudzki niycołki miesiąc tymu rząd łobukił i zaczęła sie sanacja.

Starszy braciszek małego Emilka miał już piyńc lot skończone i urodził sie w Niymcach. Hanys Kowolik i jego baba Anna – łojcowie tych synkow – niy poradziyli tego pojać, że starszy śnich Konrad, bydzie niby Niymcym, a młodszy Emil mo być Polokiyem.

Kiej tak ! – padoł Hanys – oba bydom Ślązokami, bo dycko tu Ślask był i bydzie. Fany tam rostoliczne mogom se wiyszać w loknach, ale jo swoji wiym i tego sie staro bydymy trzymać !

Hebama , kero piyrzo na tym świecie Emila w rzić pizła – bo niyskorzij to go niyroz same życi po nij prało – pedziała do Any :

Kowoliczko ! Zdo mi sie, że niydlugo wojna bydzie ! Łostatnio samych synkow odbiyrom. Tyn wasz jest piykny i zdrowy głos mo, ani tyn synek z ze Sosnowca. Prowda, że jest malutki, taki połfontek. Taki można bydzie śniego „Szkyrtek”jak tyn wasz chop. No ale to tam nima żodyn feler. Moj jest taki wielki, że mu nogi z łóżka wystowajom, a kole waszego Hanysa se stanyć ni może.

Coż to Rołza godocie ! Wasz jest taki spokojny, niy taki jak moj narwaniec.

Narwaniec, ale taki zabiyżny, że wom nic niy brakuje, wszystko wom widza umi porobić, no i robotą mo. Moj Sztefan yno ta faja ćmi po cołkich dniach i na leżance sie wyluguje jak stary kocur. Do roboty go nikaj przijońc niy chcom, bo taki zawalaty. Jo musza na cołko rodzina zarobić, ani ta cygonka. Cygon yno leży i ani po wagiel do pywnice niy ślezie, bo sie tam w dźwirykach niy poradzi śmieścić.

No moj Hanys tam wszystko porobi w doma, ale do kieliszka za to czynsto zaglądo. Robotą tyż mo fajno na werku, ale kto wiy czy by jom mioł, keby mu jom moj łociec niy załatwił.

Że tam chop wypije, to zaś tam nima taki feler. Moja starka niyboga dycko mi godała : dziółcho!lepszy jest oźralec niż niydbalec ! I to jest świynto prawda Kowoliczko ! A jako docie tymu małymu, mocie już jaki miano?

Tymu starszemu my Konrad dali, po starziku od Hanysa. Myślała zech, że bydzie dziółcha, już wszystko na różowo mo pokupione i miano miałach łobrane – miała być Milka po mojj mamulce, ale teraz mu trza dać chyba Emil.

Tak tyż było, Emil mu dali po starce Emilce, chociaż Hanysowi sie to bardzo niy widziało. Umowiył sie kedyś z Anom, że jak bydzie synek, to łon wybiere miano, jak bydzie dziółcha to łona wybiere. No ale, że juz wszystek na cera było pokupione, to już nic niy godoł. Niyh już tak bydzie, padoł – można śniego chop niy wyrośnie, drożnił sie dycko z Anom.

Teraz Kowoliczce roboty przibyło, dwóch synkow musiała obrobić i Hanysowi jedzynie szykować rano do roboty. Za duzo tego na roz miała. Emil na szczyńści niy był zmierzłym dzieckiyem. Po cołkich dniach leżoł w kolybce, kero dostali od Anczynij siostry Zofijki. Konrad go musioł czynsto kolybać i nupel wstyrkać Emilкови, jak go wypulnył. Czynsto se tyż tyn Emilow nupel som pomuldoł, jak sie żodyn niy patrzył.

Było tyż tak, że cołki czas sie chcioł Emilek kolybać i wtedy Ana ni miała ani czasu kartofli na łobiod nastругać. Zofijka i doradziyla, żeby se konszczek sznorki prziwionzała do kolybki i do swojj nogi. Rynce miała wtedy wolne i mogła yno nogom leko ruszać. Najgorzij, jak trza było do sklepu iść. Musiała wtedy od somsiadow dziółcha wołać, żeby synkow prziwachowała. Klarka od somsiadki , keryj było już dwanoście lot, chyntnie przichodziyla, bo tyż czynsto dostowała za to tyteczka szklokow od Kowoliczki. Ana dycko do Fifka chodziyla , bo to nojbliżyj miała. Gorzij jak musiała na torg po gymiza iść, wtedy to delij twało. Boła sie ich za długo z

Klarkom łostawić, bo tyż to był miglanc z tyj dziółchy. Wynochwiała rostomajnte bawiyni . Roz oparła o stoł bigelbret i kosała Konradowi sżydzć po nim. Pora razy sjechoł, a potym zaczon wrzeszczeć ani by go kery ze skory obdziyroł. Przileciała zaroz z dołu wraziłato Musioliczka, cołko wylynkano co sie to u Kowolikow dzieje. Łokozalo sie, że Konradowi wlaźła drizga do półrzitka. Ana tyż te larmo słyszała, bo już prawie była w siyni na dole. Choby na skrzydłach leciała drabko do gory, blade ze strachu. Skończyło sie to wszystko śmichym na szczyńści.

Jak już Emilek poradził som chodzić, to już było poł biydy. Brała go wtedy do szportlika i Konradek go cisnył przed niom. Cołki miasto wtedy poradziyli objechac. Roz to aż na Ruda zajechała śnimi. Tam za sztadionym był piykny szynk u Raincza, w kerym pili lemoniada a potym jechali aż ku wodzie. Konrad sie pluskoł w wodzie a Emilek sie pioskiym bawił. Wtedy tyż sie dowiedziol, jak piosek smakuje. Tela se do gymby naladowoł, że Kowoliczka strachu dostała. Emilek sie śmiol, choby sie nic niy stało a z gymby wypluwoł cołki klompy zmiyszanego ze ślinom piosku. Tak tam wtedy zmitrynżyli, że Hanys bez łobiadu łostoł. Przijechali z tyj Rudy dopiyro po połedniu. Hanys sie dowiedziol od Musioliczki, że ku Rudzie śli.

Zjod yno dwa krajiczki chleba ze szpyrkom i poszoł do „Złotyj Rybki” na piwo.

Jak Ana z dzieciami dudom prziszła, to zaś Hanysa niy było.

Mało sie zdarziło, żeby sie z dzieciami pobawił. Czasym w niedziela, jak prziszol z kościoła, broł bajtli na szpacyr, żeby Ana mogła spokojnie zupy z nudlami uwarzić. Szol wtedy śnimi aż na „Hazynhajda”, tam musiol tyż piwo zaliczyć. Niyroz Ana na nich z łobiadym czekała. Swalył to wtedy Hanys na szportlik, że mu co chwila kołko ślatowało. Ale Konradek dycko poskarżył, że z jakimś chopym piwo piyli a łon musiol bez tyn czas Emilka po parku wozić.

Tak tyż jak prziszła dudom z tyj Rudy, niy starała sie bardzo, bo wiedziala, że napewno zaś w szynku siedzi. Emilek już był taki zmochany, że yno na wiyrch wlyźli, to i już na rynkach usnył. Połozyla go do łozka a sama z Konradym zaglondała na browarski kumin, bo juzaś „Harypil”po nim łaził. Z tym „Harypilym” to była dycko komedyjo. Niyroz loz na tyn kumin i robił tam handsztandy a na dole stoło pełno narodu i czekali yno, kedy łon spadnie. „Harypil”jednak niy spod, chocioż mało kedy tam czyrstwy wylaził. Jak śloz na doł, to zaroz go brali granatowi i na policyjo kludziyli. Sztrofy mu niy poradziyli dać, bo był bezrobotny. Włoli mu pora razy guminknyplym po puklu i puścily. Za pora dni juzaś to samo było. Co miol borok począc, jak go dycko suszyło i yno tym sposobym umiol na piwo i żymla z wusztym zarobić.

Emil rosnył jak na drożdżach, ani sie niy łobejzeli, jak do szkoły zaczon chodzić.

Potym nastaly jeszcze gorsze czasy. Piniondze coroz mynij geldowały, a dziecka coroz wiyncyj jeść chcialy. Coroz bardzij ludzie o wojnie godali i rostomajncie było. Tak jak to hebama przy narodzyniu Emila godała, tak było. Doczekali sie tyż w Rybniku wojny. Ci co to przeżyli, wiedzom jak to było i co sie w Rybniku dzioło. Nima co złego wspominać. Jedni ludzie z miasta sie wykludzali, inksi zaś sie przikludzali. Jedni musieli uciekać, inkszych zawiyrali – niy było wtedy wesolo.

Hanys Kowolik sie nikaj niy wykludził z naszych stron i dycko sie chwolił, że jest Ślázokiym .

O jego starszym synku jednak tego pedzieć niy szło. Rącz yno Niy mce wlyźli do Rybnika, Konrad doł sie przekabocić i do „hajotow” sie zapisoł, a za niydlugo go do wojska ściagli i na ostfront posłali. Zostoł jakimś onter-oficyrym i fotografka posloł dudom. Kowoliczka jom do romki wstyczyła i na wertiku postawiyla kole świyntego Antoniczka. Koždy dziyń rzykała za jego zdrowie i żeby cołki dudom przijechoł.

Roz przjechał na krotki urlop i gwołtym chcioł Emila tyż do „hajotow”zapisać, ale Hanys Kowolik łostro sie tymu sprzeciwił. Tela larmaa w doma skuli tego było, że po złości Konrad odjechał i ani sie znać po tym niy doł.

Hanysa po jego odjeździe tyż do wojska wziyni. Do tyj chwile miolł spokoj, bo robił za majstra we werku, kaj jakiś czyńsci do kanonow dorobiali. Teraz se w duchu myśloł, że to Konrad mu załatwił tyń order do niemieckiego wojska.

Pod koniec wojny Emila tyż do niemieckiego wojska wziyni. Borok jeszcze osiymnoście lot niy skończył i Kowoliczka ślimtała jak diosi. Wszystkich chopow ściągli do wojska i teraz sama została.

Piyrszy z wojny jeji Hanys przjechał. Tak doprowdy to go z lazaretu prziwiyżli, w kerym poł roku przeleżoł, jak ranny w noga zostolł pod Charkowym.

Emil przjechał dziepiyro w sztyrdziestym szostym pod jesiyrń. W samych fuzeklach borok piechty szoł aże do Rybnika. Jak sie go kery pytoł, kaj był?, to godoł, że w niewoli w tych „ciepłych krajach” i rynkom pokazowoł te miejsce kaj słońce wschodzi. Bestoż tyż szoł boso, tak idzie pedzieć, bo w jednyj fuzekli na nodze. Do drugij nabikowowoł pełno ziorek słonecznika, żeby po drodze z głodu niy umrzeć.

Konrad, chociaż tyż wojna przeżył, doł sie dopiyro znać piyńć lot po wojnie. Napisoł dudom krótki list, że jest zdrowy i ożynił sie z jakimś wdowom po niemieckim soldacie. Była to radość wielko u Kowolikow, bo wszyscy myśleli, że niy żyje. Priszło przeca pismo z wermachtu, że „*unter oficyr Konrad Kowolik ist vermist...*”, co znaczyło, że sie kańś stracył bez pogrzebu.

Hanysa to żrało, że synek w Nymcach zostolł, ale pocieszolł sie yno tym, że tu by i tak nimioł co szukać za te „hajoty”. Co chwila do Kowolikow „ubyjoki” chodzyli i po kolejy brali wszystkich na przesłuchy. Na samym początku Emila wziyni i manglowali dokółka czamu tak jak brat do „hajotow” niy wloz i czamu z wojny nazod dudom do Rybnika prziszolł, przeca mog tyż do Niemiec uciyc.

Po piyrsze – pedzioł im Emil – jo sie tukej urodził i tukej jest moje miejsce. Po drugi, jo jest Ślązok, a niy żodyn Niemiec. Po trzeci, Rybnik jest nojwiynkszym i najpiykniejszym miastym na świecie.

Jak to mamy rozumieć ? Co nam tu obywatel plecie za głupstwa ! – godo „ubyjok” – Największe miasto na świecie, w balona nas będzie robił.

Jo tam żodnego w balona niy robia. Ni moga za to, że wy niy wyicie, że Rybnik sie ciągnie od „Mexika” do „Maroka”.

Jak to „ubyjoki” usłyszeli, to sie yno na sia podziwali i wygnali Emila dudom. Widzieli, że śnim durch niy przidom.

Nikaj roboty dostać Emil niy poradził, chociaż fachman śniego był i co do rynki chycił, to zrobić poradził. Jeszcze za Nimca sie wyuczył za ślusorza i zaczon na Silesii przy maszynach robić. Potym jak go do wojska wziyni, to go zaroz szoferym zrobyli, bo przeca znoł sie na maszynach. Fachman tam dycko obstoji, a już tyntupłym kery sie roboty niy boji. To tyż jak sie do ruskij niywole dostolł, tyż mu źle niy było. Przerobioł im czołgi na traktory i rostoliczne auta im naprawioł, kere Nimce pozostawiali, jak nazod z Rusyje śmiatali. Rusy go dudom niy chcieli potym puścić, bo takich fachmanow im było trzeba. Jak go potym chcieli z takom szczyrbatom Nataszom sporzić, to mu sie udało pichnyć do kukurzice i nocami uciekoł do Polski.

Kowoliki mieli za Nymca volkslista II, co znaczyło, że som wiyncyj Nimcami niż Polokami, to tyż teraz Emil musioł chodzić za darmo robić. To musioł iść do jakijś szkoły wagli do pywnice ściepac, abo drzewa narąbać. Czynsto sie musioł głosić w magistracie, kaj tacy jak łon sie zbiyrali i szli potym zgorane chałupy w mieście rozbiyrać. Dostowali za to pojeść trocha flapsu od tych co miastym wtedy trzyńśli.

W sztyrdziestym siedmym na wiosna dopiyo dostał robota na grubie. Na Ryjme grubie, na kero „Siwka” godali, potrzebowali ludzi na doł ku łopacie. Jedna juz na Emila czekała.

Te piyrsze szychty przy „hercówie”(godali tyż na nia bergmony „babsko rzić”) na ścianie, to wcale niy były taki wesole. Musioł Emil przibadać do takij bergmańskij roboty. Strachu mioł pełne galoty, bo tyż było sie czego boć. Niyroz, jak prziszło druk, to sie sztymple łomały jak sztrajchecele.

Szkuty mu wtedy stowały na łepie, aże mu skorzok dźwigało. Starsi bergmani robili go za błozna i godali mu wtedy, że „Matusz”chodzi po ścianie, bo tu jakiś nowy zaczon robić, kery jeszcze piwa mu niy postawił. Długo sie Emil kapnyć niy poradził, że to o Skarbnika sie rozchodziło. Jak jeszcze pod brauzom we warzicie ujrzoł go Hajnel, chop od somsiadki, kero była przy jego narodzinach i powiedzioł: „co jo to widza, nasz „Szkyrtek”sie bergmanki chyciły...”, to już wszyjscy od tego czasu inaczej na niego niy pedzieli.

Przeszoł Szkyrtek niymało, zanim ze ślepra zostół hajerym, a niyskorzij strzałowym. Przoli mu wszyjscy, kerzi śnim robili, bo uczynliwy był nad miara. Nigdy żodnymu nic odmowić niy poradził. To cieślowi „Kwarecie” po maszynka do nilosow zalecioł do komory, jak trza było taśma urwano zeszyć, to sie z kimś swoim chlebym podzielił, abo tyż zeszył gibko rozerwany kabot a na fajrant chytnie pomogoł klocki urzinać, bo wszystko poradził zrobić. Robota mu sie w rynekach polyła, ale dużo czasu przeszło, zanim sie sztajgrowi spodoboł. Posłali go potym na rostomajnte kursa i coraz twardszy bergmon sie robił ze Szkyrtka.

Jak już był hajerym, to prawie tyn Wicynt Pstrowski te dziczyni w robocie snochwił. Zostół tyż Szkyrtek wielkim wyścigowcym na „Siwce”. Wisiąta jego fotografka w gablotce przy rybnickim dworcu, co go fest mierziło, bo niy chcioł tego, co by sie ludziom w oczy ciepać.

Dostowoł tyż rostomajnte talony, roz na radio „Pionier”, drugi na koło „Bałtyk”i jeszcze inksze klamory.

Na tym wupurowanym „Bałtyku” jeździł Szkyrtek przeszło rok na zolyty z Rybnika do Popiylowa ku sztajgrowyj cerze Reginie.

Zaczło sie to w keroś Barborka. Sztajger, pod kierym robił, zaprosił wszystkich swoich hajerow na obiod do popiylowskigo szynku u Holony. Potym jak już podpici byli, trza było sztajgra dudom odkludzić, poszoł do sztajgowyj chałupy. Otwarła im dźwyrze, piykno, młodo frelka, cera sztajgrowa. Miała wtedy dziewiytnoście lot, a Emilowi już dwadzieścia sześć szło. Jak sie łączami trefyli, to już darymne było. Za rok zostół Szkyrtek ziyńciym od swojigo sztajgra. Reginka była jedynoczkom i do tego szwarno jak sto diosi. Kamraci na grubie mu zowiściyli, bo kataćtam tako szykowno dziółcha i do tego z chałupom, takigo bajtla se wzinya. Opowiadali na grubie, że farorz, jak im ślub mioł dować, padoł do klynczącego Szkyrtka: *cofnij sie syneczku, bo tu mody pon przidzie...*

Niyroz tyż na dole Emila napasztowali: *kajs ty był, jak my rośli ?*, ale Szkyrtek był śnimi „fiksom- fertik”- jo rosnył w zegrodce, jak płonka, a wy naisto w lesie miyndzy świyrzokami bez światła, bez to z was taki zawalate delongi porosły, kere potym łepami po kapach pierom, jak trza gibko ze ściany śmiatać.

Rok po weselu Reginka urodziła Szkyrtkowi cerka Anielka, potym za dwa roki drugo cera Helynka, co by na grubie niy godali co rok prorok. Ostatni prziszło na świat Ziguś, kery tela Szkyrtkowi uciechy narobił, że jednak Kowoliki niy wyginom. Co to zaś picio było w „Barborce”,(to była pijalnia piwa przy grubie) a winszowanie. Jedni winszowali na syna inksi sztajgrowi na starzika. Sztajgra to nawet podciepowali do gory aż pod ordeka, tak długo, aż go potym zapomnieli chycić i potrzaskoł sie wtedy sromotnie. Śmioli sie tyż śniego kamraci, że trefi mu drugo chałupa stawiać, kiej takigo robotnego ziyńcia dostał. Sztajger sie yno śmioł i padoł: *teraz moga se spokojnie na pynda iść, bo bydzie z kim sie bawić.*

Zanim jednak poszoł na pynzyjo, zdążył chałupa dźwignąć i na wyrch sie wykludziył. Szkyrtkowi cołki doł zostawiył i dwie izby na wyrchu. Dostała tyż Reginka auto od taty, kere dostoł kiedyś z gruby na talon górniczy. Było to NRD-owski P-70, „Petka”godali na nie i Szkyrtek mioł czym teraz dzieci wozic. Prawie co niydziela kajs jeździli na wycieczki. Nojwiyncyj do Wisły świżym luftym podychać. Szwiger sie śmioł śnich, że jeżdżom sie yno wyjscać do Wisły i nazod.

Dzieci sie dobrze chowały i ani sie Kowoliki niy obejrzeli, jak najstarszo Anielka gimnazjo w Rybniku skończyła. Starzik i po znajomości robotą w rachubie załatwiył na grubie. Tam tyż na Siwce zaczon sie kryncić kole nij taki Zbyszek, kery jaki trzi lata tymu na Śląsk ze zimiokami przijechoł z „Bożych stron” i teraz w „bykowni” przy grubie miyszko. Robiył na tym samym oddziale co Szkyrtek i dobrze se go poznoł co w nim siedzi. Pamiynto jak po piyrszyj szychcie na dole, żeby niy podpaść, że jest nowy, cołki bakeliciok o zola połodziyroł i pyłym wynglowym uciaproł, taki cwaniaczek.

Teraz sie taki gorol zatracony ku mojij cerze ciśnie – pomyśloł Szkyrtek – pryndzjy sie popiylowski kościół obuli, niż jo se dom gorolami rodzina zagiżdźić! Jeszcze tako śmierdzirobotka jak tyn Zbyszek. Yno sie poradzi czachrajstwa chytać. Niy cołki sztyry lata tu jest, cołki dobytek w skrzince po marmeladzie prziwioz, a już se „Syrynka” na odpłata wzion. Kery był tyż taki gupi i mu szoł za żyranta do ORS-u?

Tak se to Szkyrtek od siebie odganiół, ale i tak nic niy poradziył zrobić. Przeca i tak wiedziół, że miłość jest gorszo niż sraczka, bo na własnyj skorze to przeszoł. Jego szwiger tyż z początku bronił sie z Reginom spotykać.

Zawołoł se roz Emil swoja cera do izby i zaczon i tuplikować:

Wiysz ty Anielko, co ty chcesz zrobić ? Ty mi chcesz do chałpy gorola skludzić? Jeszcze takigo wichlyrza, jak tyn Zbyszek. Wszystki „arbaje”, filcoki, gumioiki, rynczniki i diosi wiedzom co tam jeszcze, tyn pieron za półdarmo od tych młodszych werbusow skupuje pod grubom, a potym na targach sprzedowo raciborzanom, kerzi tu do nas z gymizom jeżdżom. Napewno tuplowanie na tym zarobio, bezbożnik jedyn. Za co se ta „Syrynka” kupiył? Gizd zatracony !

Widzisz tato, jakiś ty jest po zadku, Przeca inksi, kerzi śnim przijechali „na zimiokach”, jak ty to godosz, nic se jeszcze niy fondli, Wszystek co zarobiom w szynku przepijom. Zbyszek teraz chodzi do Technikum Górniczego, zaocznie i beztoż musi mieć piniondze na książki i inksze rzeczy. Potym chce sie na politechnika do Gliwic dostać, a ty go tak szeredzisz.

Już tam śniego bydzie inżynier, jak z kozij p...rajzyntasza. Gorole dycko za tyn lekciejszy koniec chytajom. Mało to tukej jest naszych szykownych karlusow. Dejmy na to Sztefek od Makslika, zawsze co mie spotko to z daleka piyknie pozdrowio i dycko sie pyto: *jak tam Anielce leci* ? Co mu mom pedzić, że z gorolym zolycisz? Co ?

Tatulku, czy wom tyż starziki Janek dziółcha znejdli? Wy mi tu Sztefka na gwołt ciśniecie. Co jo moga za to, że Zbyszek z tych „Bożych stron” pochodzi.

Bo to robotny synek i niy śłepie gorzoły po szynkach jak te werbusy. Makslik mi godoł, że już se sypialka kupiył, jakoś złoto brzoza z wyginanymi dźwirykami i zgrzadłym w pojstrzotku.

Niy robcie mi na śmiych, tatulku, taki meble to już downo niy som modne i niy zawsze to co najdrogsze musi być piykne.

Ostatni roz ci godom ! Skończ z tym gorolym, bo mi chopy żyć na grubie niy dajom, tako gańba mi dziółcho robisz. Jeszcze ludzie z Popiylowa pamiyntajom ta haja na muzyce w szynku u Holony. Dwóch naszych synkow werbusy wtedy zabiyli i poru do szpitala odwiżyli. Do dzisioj tam zabawy som zakozane. Gorole to som zabijoki i niy takigo ziyńcia by my se z mamom zyczyli.

Żodyn do dzisioj niy wiy, czy werbusy, czy tyż nasze synki gorsze byli. Sami wiycie, że prowda dycko w pojstrzotku leży. Wy śnim tatulku i tak żyć niy bydziecie.

Sami dycko godocie, że jak se pościela, tak sie wyśpia. Jo wom przaja i niy chca wom starości przispodzić, jo łonymu tyż przaja i tak sie za niego wydóm.

Po tyj godce Szkyrtek z Reginom pora nocy spać niy poradziyli, tak se to do głowy wziny.

Humor sie im poprawiył za tydziny, kiedy to list od brata Konrada z Niymiec prziszól. Piszól w nim, że mu baba umarła i cołki bamberstwo po nij erbnył w Nadrenii. Teraz som zostól jak palec, bo dzieci żodnych ni mieli. Ta jego Niymka miała jednego synka z piyrszym chopym, ale on już od wojny w Kanadzie miyszko, tam mo swoja rodzina i o Niymcach słyszeć niy chce. Dobrze by było, jak by teraz ktoś z rodziny do niego przijechoł i śnim tam zamiyszkoł. Szkyrtekowi sie zaroz o Anielce wspomniało i w duchu se pomyśłoł – tyś mi z nieba spod Konradku, już wola co by Anielka za jakigo Niymca sie wydała, niż za gorola. Szkyrtek na głowie stanył, co by gibko Anielce paszport wyrobić, co wcale niy było taki proste, przeca to był siedymdziesiąty drugi rok. Musioł jużaś starzik Anielce tyn paszport wydeptać, bo przeca chody mioł wszyndzie, skuli swojij przinależności do Zbowidu.

Ujec Konrad przijechoł tyż wtedy piyrszy roz na odwiedziny do mamy, kero dalij miyszkała na starym miejscu w Rybniku. Wszyjscy somsiedzi, kerzi go pamiyntali z tyj bronotnyj koszuli z hakenkrojcem na ryncie, przichodziyli teraz do Any oglondać Konrada. Ciekawi tyż byli, czy aby go niy zawrzom teraz. Na szczyńci nic takigo sie niy stało, chociaż pora razy musioł sie na milicyji meldować.

Poprzywoziył wtedy Konrad pełny kofer rostolicznych maszkietow w tym swoim mercedesie. Hanys Kowolik już sie niy doczekoł swojigo starszego syna, umrział pod koniec piyńcdziesiątych lot i chociaż mu wtedy telegram posłali, boł sie Konrad wtedy przijechać.

Anielka pojechała wtedy ze swoim ujcym do Niemiec z ciekawości, bo niy wiedziała co jeji ojcowie uradziyli. Szkyrtek już braciszkowi pedzioł, co mo tak robić, żeby na dycki tam została.

Tak tyż było. Anielce sie tak spodobało w Niymcach, że sama do ambasady pisała o przedłużynie, a potom posłała list dudóm, że wcale niy wraco, bo ujec i tukej wszytško zapisze i robota dobro znojdzie.

Tak to Anielka zaszperowała wyjazdy zagraniczne cołkij rodzinie, ani do Czech żodyn wyjechać ni mog. Emila i Regina co chwila na milicyjo wzywali i musioł Szkyrtek wysłuchiwać, że taki zasłużony górnik i wyścigowiec z odznakami, a tak dziecko wychowoł. Łonymu to jednak do jednego ucha wlażło, a drugim wylażło.

Mom ich pełno rzić i grubski spodnioki ! – godoł Szkyrtek, jak sie go kery pytoł, co tam chcom po nim na tyj milicyji. Był rod, że teraz bydzie mioł świynty spokój z tym gorolym Zbyszkiym.

Tukej sie jednak przeliczył, niy przypuszczoł, że tyn gorol, taki zawziynty na Anielka bydzie. Załatwiył se Zbychu paszport, kery bez wiynkszych ceregeli dostoł. Potym mu jakiś kolejarz pod Raciborzym niemiecko wiza załatwiył i zaczon do tych lepszych Niemiec jeździć. Już przy piyrszym wyjeździe z Anielkom sie spotkoł, przeca cołki czas do siebie pisali i dzwonyli, ale o tym Szkyrtek niy wieszoł. Konradowi sie tyż synek spodoboł i zaczon śnim jakiś interesy robić. Robota mu załatwiył i Zbyszek musioł se urlop bezpłatny załatwic na grubie. Jak po drugi roz wyjechoł Syrynkóm, to nazod Audikiym przijechoł. Stary to woz był, ale wyglondoł jak nowy, jak przijechoł pod „bykownia”, to wszyjscy komple go przichodziyli oglondac, a gorol chodzył kole niego paradny, łobleczoney w zachodni ciuchy, ze niy jednego zowiść brała. Niy szło w nim poznać tego werbusa, kery do niydowna kufajkami i baciokami na torgu handlowoł.

Krażyła o nim godka na grubie, że sie na kurzińcach zbogacył. Broł bezmała do Niemiec krauza kurzińcow, potom tam w „Aldiku” kupowoł jajca kurskie, kere szmarowoł patyczkiym zatonkanym w kurzińcach i ciaproł te jajca kupione po 50

fynikow, potym sprzedowol po 1DM jako przywiezione z Polski. Wiela w tym prowdy bylo, zodyn sie niy dowiy, wazne ze Zbyszek pora razy obracol do tych Niemiec.

Po keryms tam wyjezdzie, maz zaufanio i wielki partyjnik towarzysz, juz tam zostol na stale. Konrad mu zalatwiol nimiecki pochodzynie i w siedymdziesiatym piatym dostali Szkyrtek i Regina zaproszynie na slub swojij cery Anielki w Niymcach.

Tak sie Szkyrtek rozezlił wtedy, ze postanowił niy odezwać sie do swojij cery i do brata Konrada. Niy umiol wyboczyc tyz Konradowi tego, ze szlo zalatwic pochodzyni gorolowi, a łonymu, włosnymu bratu, niy poradziol zalatwic jakis roboty, co by se mog trocha przirobic.

Nojbardzij niy umiol tego przeboleć, ze jego piyrworodno cera wydalala sie za tego łoklanego gorola i do tego jeszcze w Niymcach. Chocioz Regina sie juz z tym pogodziyla i co prziszol list od Anielki, to mu go czytala glosno i zdjynca od swojich wnukow, kerzi sie tam urodziyli, pokazowala, to łon niy chciol nic sluchać i łoglondac, taki zażarty był.

Piyrszy roz Szkyrtek ujrzol swojich nimieckich wnukow, jak przyjechali na swiynta wielkanocne w osiyndziesiatym osym roku. Dawid miol prawie dziesiynć lot, a tyn drugi, kerymu Kevin dali osiy m lot. Niyroz ich zdjynca po kryjomu ze szufrody wyciagol i meditowol, kery tyz śnich nojbardzij do niego podany. Uznoł, ze tyn piyrszy, Dawid i juz takie ciche miol do niego, starzikowe umilowanie.

Pamiynto tyn dziyn przyjazdu, tak ani by to wczoraj bylo. Lezol prawie w garażu pod swojim przeszlo dziesiynćioletnim Trabantym, kerego dostol, jak na pynzyjo szol i mynczył sie z pološkom. Cołki miol rynce uciaprane szmyrom, jak na plac wjechol nowiutki czerwony „Audik”. Z pojstrzodka wyparzilo na plac dwolch bajtli i cismom prosto ku Trabantowi, kerego ujrzeli przez otwarte dzwiyrze garazowe. Trabant miol maska otwarto i podeprzyto jakoš polodziyranom, starom krykom. Synki stanyli jak wryci, jak ujrzeli Szkyrtka z takimi czornymi pazurami.

Lody sie przelomaly, jak tyn starszy po ślasku sie odezwol:

Dyc to nasz opa Emil, pamiyntosz Kevin, jak muti nom od niego fotografki pokazowala.

Ja, ich wajs genau ! – padol tyn mlodszy i oba ciepli sie swojimu starzikowi na kark.

Szkyrtek sie yno bronil i dzwigoł zmazane rynce do gory, zeby niy zmazac im piyknych, jasnych ancuzkow.

Potym wszystkim Emilowi pokulaly sie placzki po licach i juz w tym momyncie zapomniol o wszystkim. Sciskaniu i calowaniu konca niy bylo. Szkyrtek zaroz poszol sie umyc, a potym z biksom nimieckiego piwa w rynce szol ze Zbyszkim oglondac motor z tego nowego „Audika”.

Na wieczor oba bajtle siedzialy juz na kolanach starzikowi i wypytywali sie go o tym, jak to bylo z tym Skarbnikiym na grubie kery go roz od nieszczyńcio wyretowol. Potym tyn mlodszy Kevin zaczon Szkyrtkowi opowiadac trocha po ślasku, przeplotane nimieckim i polskim, co łon to robi, jak urošnie wielki. Zaczlo sie to mniyj wiyncyj tak:

Opa, ale ty sie musisz męczyć z tym dajne wagen, nich warr...?

No mosz recht – padol Szkyrtek – co mom robic, jak sie gizd co chwila psuje.

Jak ja juz byda duzy i pojde do arbajtu, to ci kupia nowo...nowa...

Szkyrtek taki uradowany, ze mo takigo dobrego wnuka, kery napewno myśli o podarowaniu starzikowi nowyj „Audicy,” dalij go wypytuje:

Co ty Kevinku byš starzikowi kupiyl, no powiydz piyknie syneczku.

Ja to ci kupie, ajne nowo kryka, bo ta, ktora podparles ta maska ist juz durch kaput.

Szkyrtek az zblod zaroz, jak to uslyszol, ale gibko sie spamiyntol, przicisnył do sia swoje wnuki i pomyšlol:

No ja, takich czasow żech sie doczekoł. Brat Niymiec, jo Ślązok, ziyńć gorol, a to „gorolski nasiynie” napewno sie do rady w życiu, kiej taki szprytne...

Dzisiej Emil dalij Trabantym „jeździ”. Prawa jazdy już nimo, to przy piyknyj pogodzie wyciskajom z Reginom przed garaż, ta grubszo pamiątka, kaj go myje i glancuje, potym na ławce se razym kawa popijajom i stare dzieje wspominajom.

-Jak tyż to dobrze - padoł roz Szkyrtek Reginie – że mie Anielka niy posłuchała. Wiysz ostatnio żech trefiył kole hołdy Sztefka ze Stanikiym. Łoba wziyni ta odprawa górniczo, a teraz wybiyrali miyndzy kamiyniami stare zielastwo. Mieli już na wozku pora zaruściayłych kłodkow z krażyn i poglądali na szyb „Karol”, w kerym koło linowe stoi już pora lot, napewno kombinowali, z keryj strony sie chycić rozbiyrano, żeby go na składnica złomu wywiysć...

Dopisek autora:

Niy długo trza było czekać, jak to było pisane, to jeszcze oba szyby na Ryjmergrubie stoły (Karol i Janusz). Dzisiej już po nich śladu niy zostało. Stojom jeszcze nikere konstrukcje, w kerych wiater historie opowiada o downych, dobrych czasach, kere minyły bezpowrotnie. Jedno co nom łostało, to pamiyńć o naszej wykorzystanyj, piyknyj ziymi slonskij, kero dycko noszymy i nosic bydymy w naszych sercach.

Bogdan Dzierżawa (-)

Od redakcji Slonsk.com:

Opowiadanie to wzróźnione zostało na konkursie literackim o tymatyce górniczyj w grudniu 2002 roku Nagrodom Specjalnom Wojewody Katowickigo.

(forografia z roku 1926, Szkyrtek na kolanie)

SLONSKI SERVIS 2002

www.Slonsk.com